

wyborach parlamentarnych roku 2008). Charakterystyczne jest to, że w odróżnieniu od innych autorów, periodyzując dzieje Hiszpanii, jako cezury czasowe podaje Burton konkretne daty roczne. Skupia się on przede wszystkim na historii politycznej i społecznej, mniej miejsca poświęca natomiast hiszpańskiej kulturze.

Oceniając walory książki, warto zwrócić uwagę na następujące aspekty: syntetyczność ujęcia podstawowych problemów historii Hiszpanii; odniesienie do aktualnego stanu badań, dyskusja z istniejącą literaturą przedmiotu; klarowność stylu wypowiedzi i przejrzystość narracji; cytowanie tekstów źródłowych; indeks nazwisk i nazw geograficznych, słownik pojęć i chronologia najważniejszych wydarzeń ułatwiający posługiwanie się podręcznikiem w trakcie lektury; obecność mapek tematycznych.

Niewątpliwą zaletą książki Burтона jest obiektywizm w podejściu do skomplikowanych problemów związanych z dziejami Hiszpanii, zwłaszcza z trudnym wiekiem XX (Druga Republika, wojna domowa (1936-1939), rządy generała Franco, okres transformacji po 1975 roku).

Oczywiście, jak każde ujęcie syntetyczne, również i to nie jest wolne od pewnych problemów. Charakterystyczne jest na przykład to, że autor właściwie nie korzysta (nie odwołuje się) z historiografii hiszpańskiej, bazując prawie wyłącznie na publikacjach w języku angielskim (na anglojęzycznych historykach). Za mało miejsca poświęca, moim zdaniem, na podkreślenie dziejowej misji Hiszpanii oraz jej wkładu w rozwój europejskiej cywilizacji i światowej kultury.

Podsumowując chciałbym podkreślić, że książka Simona Burтона może stanowić podstawę do dalszych studiów nad dziejami Hiszpanii i jej miejscem w Europie i świecie.

*Dr hab. Cezary Taracha, prof. KUL
Katedra Historii i Kultury
Krajów Języka Hiszpańskiego KUL*

Scientia et Fidelitate. Księga Pamiątkowa Ewy i Czesława Deptułów Profesorów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, red. Tomasz Panfil, Lublin: Wydawnictwo KUL 2010, ss. 970.

Nakładem Wydawnictwa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II ukazał się tom, którego głównym założeniem było ofiarowanie studiów wybitnym uczonym oraz wykładowcom – Ewie i Czesławowi Deptułom. Księga Pamiątkowa jest wyrazem naszej wdzięczności za świadectwo naukowej wierności, rzetelności i sumienności, które nam przekazał profesor Czesław Deptuła i świętej pamięci Ewa Jabłońska-Deptuła.

Księga Pamiątkowa *Scientia et Fidelitate* jest dowodem wdzięczności dla ich osiągnięć intelektualnych, a także dla ich cnót moralnych i obywatelskich. Chcemy

pamiętać o wszechstronnym oddaniu Profesorów dla naszej wspólnej Alma Mater, o bezkompromisowym dążeniu do odkrywania prawdy, o heroicznej pracy zmierzającej do wdrażania zasad dobra i słuszności.

We wstępie Księgi Pamiątkowej czytamy: „Obydwoje służyli społeczności akademickiej i Polsce nie tylko wiedzą, lecz także postawą i czynem, w których wyrażała się wierność zasadom przyjętym przez nich. Dotyczyło to ich wyborów akademickich, jak również postawy wobec spraw społecznych. Byli wierni etosowi inteligencji polskiej i zobowiązaniom wypływającym z wiary. Byli wierni, mimo przeszkód, mimo że inna postawa przyniosłaby im więcej spokoju i więcej korzyści osobistych. Ta Księga, *Scientia et Fidelitate*, to uhonorowanie ich postawy, jako uczonych i pracowników Uniwersytetu, obywateli i ludzi, mądrych i dobrych”.

Księgę otwierają słowa Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II ks. prof. Stanisława Wilka: „Związki Profesora Czesława Deptuły i jego śp. Małżonki Ewy z uniwersytetem są podwójne. Uniwersytet kształtował ich oboje i oni kształtowali ten uniwersytet poprzez swoich współpracowników i studentów. To wzajemne kształtowanie dotyczyło nie tylko strony intelektualnej, ale czegoś znacznie większego: postawy ludzkiej – ludzi mądrych, dobrych i odpowiedzialnych. Takich, którzy zawsze opowiadają się po stronie krzywdzonych, przegranych, wprowadzonych w błąd. To właśnie są owe sprawy ważne, a być może w ostatecznej perspektywie najważniejsze. Z serca dziękuję Państwu Profesorom Ewie i Czesławowi Deptułom za świadectwo życia i współtworzenie przez tyle lat uniwersytetu, który także dzięki nim buduje i umacnia swoją tradycję, jako miejsca jedyne i niezwykłego, tworzonego przez tak wspaniałych ludzi, jak śp. Małżonka i On sam”.

Maria Ewa Jabłońska urodziła się 3 lutego 1930 r. w Warszawie, jako drugie dziecko Jerzego Jabłońskiego i Marii z Łączkowskich¹. Maturę zdała w 1948 r. w Szymanowie. Studia historyczne ukończyła w Uniwersytecie Warszawskim (1951), doktorat obroniła w Uniwersytecie Wrocławskim (1962). Od 1957 r. została zatrudniona w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, jako asystent Katedry Historii Nowożytnej, a od 1964 r. adiunkt Katedry Historii Kultury Polskiej, kierowanej przez prof. Jerzego Kłoczowskiego. Ewa Jabłońska-Deptuła habilitowała się w 1978 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (do 1989 władze odmawiały przyznania jej stanowiska docenta), od 1992 r. była profesorem KUL.

Od początku swych badań zajmowała się historią kultury polskiej, a zwłaszcza historią kobiety i rodziny, dziejami zakonów oraz świadomością religijną i patriotyczną w XIX i XX wieku. Ewa Jabłońska-Deptuła była cenionym wykładowcą i dydaktykiem. Jej dorobek naukowy stanowi blisko 300 publikacji². Pani Profesor przez

¹ Obszerną biografię prof. Marii Ewy Jabłońskiej-Deptuły w prezentowanej Księdze opracowała dr hab. Anna Barańska.

² Ważniejsze publikacje prof. Ewy Jabłońskiej-Deptuły: *Materiały do zaangażowania patriotycznego zakonów męskich w Królestwie Polskim w latach 1861-1864*, Lublin 1976 (współautor J. Gawrysiakowa); *Przystosowanie i opór. Zakony męskie w Królestwie Kongresowym*, Warszawa 1983; *Niepokalanek w polskim trwaniu. (Dzieje Zgromadzenia do momentu śmierci Matki Marceliny Darowskiej)*, Niepokalanów 1993; *Świadectwo trwania. Błogosławiony Honorat Koźmiński*, Niepokalanów 1991; *Trwanie i budowa. Honorat Koźmiński, kapucyn (1829-1916)*, Warszawa 1986; *Zakorzenia nadzieje. Śl. B. Marcelina Darowska o Rodzinie*

całe życie łączyła pracę z ogromnym zaangażowaniem społecznym, a także związkowym. Pod koniec lat siedemdziesiątych udostępniała swoje mieszkanie na potrzeby kolportażu wydawnictw związanych z Komitetem Samoobrony Społecznej – Komitetem Obrony Robotników oraz wygłaszała wykłady w ramach Towarzystwa Kursów Naukowych. W 1980 r. była współzałożycielką komórki „Solidarności” na KUL-u, następnie wiceprzewodniczącą, a od października 1981 r. – przewodniczącą Komitetu Zakładowego na uczelni; wiosną 1981 r. była czynną członkinią Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Regionu Środkowowschodniego. W roku 1981 wykładała we Wszechnicy Związkowej oraz inicjowała Ruch Solidarności Rodzin. W latach 1982-1989 wygłosiła około 700 wykładów z historii najnowszej w ramach tygodni kultury chrześcijańskiej, duszpasterstwa ludzi pracy, duszpasterstwa wiejskiego i duszpasterstwa akademickiego, w klubach inteligencji katolickiej i w seminariach duchownych. W lipcu 1989 r. reprezentowała „Solidarność” na światowym zjeździe związków zawodowych pracowników edukacji w Wenezueli. Z kolei w latach 1989-1993 była doradczynią przewodniczącego Zarządu Regionu Środkowowschodniego ds. oświaty i kultury, a także delegatką na II i III Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”. W 1993 r. wystąpiła ze związku na znak protestu po odwołaniu rządu Hanny Suchockiej. Była członkinią Polskiego Towarzystwa Historycznego, Towarzystwa Naukowego KUL, Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Instytutu Geografii Historycznej Kościoła w Polsce, Towarzystwa Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie i Komisji Historii Kobiet Polskiej Akademii Nauk.

Osobny i ogromnie ważny element biografii Ewy Jabłońskiej-Deptuły stanowiło życie rodzinne (matka trojga dzieci: Tomasza, Wojciecha i Marii). Wielu ze współpracowników pani Ewy miało okazję poznać ją także prywatnie i bywać u niej w domu. Panowała w nim atmosfera pogody i głębokiej kultury, współtworzona zarówno przez gospodynię, jak i jej męża.

Pani Ewa została wyróżniona Złotym Krzyżem Zasługi (1974), nagrodą Fundacji Popierania Niezależnej Kultury Polskiej PolCul w Australii (1987), medalem Zasłużonego Działacza Kultury (2001) oraz Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2009 – pośmiertnie). Ewa Jabłońska-Deptuła zmarła w Lublinie 8 listopada 2008 r. i spoczęła na cmentarzu przy Zakładzie dla Ociemniałych w Laskach pod Warszawą.

Zakończę jeszcze kilku uwagami o Pani Ewie jako człowieku. Dostrzegano i doceniano jej głęboką kulturę, skupiającą wszystko, co było w polskiej tradycji najlepszego. Równie ceniono jej wielką wobec innych życzliwość i uczciwość w postępowaniu, połączone z nieudawaną skromnością; wiedziano też, że była człowiekiem głębokiej wiary.

Czesław Deptuła urodził się w Warszawie 20 lipca 1937 r.³ Jego ojciec Władysław był prawnikiem, a matka Krystyna z Gąsiorowskich bibliotekarką. Deptuła ukoń-

i dla Rodziny, Szymanów 1994; *Zakorzenia nadzieje. M. Marcelina Darowska o rodzinie i dla rodziny*, Lublin 2007; *...Czyż może historia popłynąć przeciw prądowi sumień? (Kościół – Religia – Patriotyzm 1764-1864)*, Paryż 1987; *Siostra Ewa Noiszewska, Niepokalanka (1885-1942)*, Szymanów 1994; *Matka Elżbieta Czacka i dzieło Lasek*, Lublin 2002; *Rodzino, dokąd zmierzasz?*, Poznań 1987; *Warto było (wspomnienia)*, Lublin 2006.

³ Szczegółowy życiorys prof. Czesława Deptuły w recenzowanej pracy przygotował dr hab. Mirosław Filipowicz, prof. KUL.

czył lubelskie Liceum im. Jana Zamoyskiego, a następnie podjął studia historyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Magisterium napisał pod kierunkiem prof. Jerzego Kłoczowskiego. Od 1958 r. zatrudniony jako asystent Sekcji Historii KUL. Dnia 15 sierpnia 1960 r. zawarł sakrament małżeństwa z Marią Ewą Jabłońską. W 1967 r. uzyskał doktorat w Uniwersytecie Warszawskim na seminarium prof. Tadeusza Manteuffla. Awansowany na adiunkta, współtworzył środowisko badaczy średniowiecza w Uniwersytecie Katolickim w Lublinie w Sekcji Historii Wydziału Nauk Humanistycznych wokół prof. Jerzego Kłoczowskiego i prof. Zygmunta Sułowskiego. W 1990 r. habilitował się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na podstawie rozprawy „Galla Anonima mit genezy Polski. Studium z historiozofii i hermeneutyki symboli dziejopisarstwa średniowiecznego”. Z końcem 1994 r. awansowano go na profesora nadzwyczajnego, tytuł profesora uzyskał w 2002 r., dwa lata później otrzymał awans na stanowisko profesora zwyczajnego. Czesław Deptuła przez lata był związany z Katedrą Historii Średniowiecznej i Nauk Pomocniczych Historii, a następnie Katedrą Nauk Pomocniczych i Metodologii Historii. Ostatnio pełnił funkcję kierownika i kuratora w katedrach: Historii Historiografii, Archeologii Polski oraz Zakładu Dokumentacji i Opracowania Zbiorów Materialnych Instytutu Historii KUL (kurator). Swą działalność naukową skoncentrował na kilku obszarach, przeważnie – mediewistycznych. Do szerokiego spektrum zainteresowań Profesora należą dzieje wczesnośredniowiecznego Kościoła w Polsce (badania wybranych kultów religijnych, przede wszystkim kultów patronów Polski, oraz niektórych aspektów chrystianizacji społeczeństwa polskiego we wczesnym średniowieczu), a także historia polskiej historiografii średniowiecznej (głównie historia idei, wyobrażeń i symboli obecnych w tym nurcie piśmiennictwa)⁴. Przez kolejne lata pracy w Katolickim

⁴ Oto kilka z prac prof. Czesława Deptuły: *Abbatia de Bresca w wieku XII-XIII i wybrane problemy najstarszych dziejów grupy brzeskiej premonstratensów polskich*, „Roczniki Humanistyczne” 42(1994), z. 2, s. 5-52; *Archanioł i smok: z zagadnień legendy miejsca i mitu początku w Polsce średniowiecznej*, Lublin 2003; *Arrowezyjska reforma klasztorów w Polsce po r. 1180 a reforma premonstratenska (Z problematyki przemian polskiego kanonikatu regularnego w średniowieczu)*, „Roczniki Humanistyczne” 17(1969), z. 2, s. 5-47; *Athleta Christi – Rex Poloniae. Z dziejów ideologii królestwa polskiego*, „Znak” 26(1974), nr 12, s. 1593-1604; *Biskup i władca. Z problematyki ideologii państwowej i świadomości narodowej polskiego średniowiecza*, „Więź” 11(1968), nr 9, s. 42-64; *Dwie fundacje klasztoru norbertanek w Krzyżanowicach*, „Roczniki Humanistyczne” 11(1962), z. 2, s. 95-123; *Galla Anonima mit genezy Polski: studium z historiozofii i hermeneutyki symboli dziejopisarstwa średniowiecznego*, Lublin 2000 (przedruk wydania z 1990); *Ideologia Polski jako państwa morskiego w dziejopisarstwie polskim XII-XIV wieku*, „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 18(1975), nr 4, s. 3-17; *Iwon Odrowąż biskup ur. między 1170-80 w Końskich, zm. 20 VI lub 21 VIII 1229 w Borgo k. Modeny, syn Saula (Szawła) Odrowąża*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. VII, kol. 579-580; *Kościół płocki w XII wieku*, „Studia Płockie” 3(1975), s. 67-84; *Krag kościelny płocki w połowie XII w.*, „Roczniki Humanistyczne” 8(1959), z. 2, s. 5-122; *Lapus (zm. po 1180, 1187?) biskup płocki*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. XVIII, Wrocław 1973, s. 133-134; *Nad zagadką Mistrza Wincentego*, „Znak” 28(1976), nr 261, s. 368-384; *Niektóre aspekty stosunków Polski z Cesarstwem w w. XII*, w: *Polska w Europie. Studia historyczne*, red. H. Zins, Lublin 1968, s. 35-92; *O niektórych źródłach do historii zakonu premonstratensów w Polsce w XII i XIII w.*, „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” 22(1971), s. 187-222;

Uniwersytecie Lubelskim prowadził praktycznie wszystkie rodzaje zajęć: ćwiczenia, konwersatoria, proseminaria, seminaRIA i wykłady, tak kursoryczne, jak i monograficzne (ostatnio: Przekaz historii w kulturze średniowiecza).

Osobne miejsce w życiu Czesława Deptuły zajmowała wspólna z żoną aktywność społeczna i związkowa (NSZZ „Solidarność”). Warto w tym miejscu przybliżyć słowa Jerzego Kłoczowskiego: „W warunkach panującego reżimu zwalczającego chrześcijaństwo i próbującego marginalizować tak Kościół, jak i całe przedstawianie dziejów chrześcijaństwa, wybór tematyki chrześcijańskiej, jako podmiotu obiektywnych badań nie był zadaniem łatwym. W naszych pracach staraliśmy się bardzo nawiązywać do ogromnego postępu w badaniach społeczno-religijnych w nauce światowej, w czym Ewa i Czesław Deptułowicze mieli swój własny, istotny udział także w zakresie swych specjalizacji. Mimo rozlicznych trudności w tamtych warunkach polityczno-ideowej presji, wiele udało się osiągnąć. W biografii, nie tylko ściśle naukowej Ewy i Czesława, są ważne czynniki postawy w tamtych latach, postawy niezależności i służby zarazem”. Jak wylicza Mirosław Filipowicz, do obecnego czasu Deptuła był aktywnym współpracownikiem Instytutu Geografii Historycznej Kościoła w Polsce, Komisji Badań nad Początkami Chrześcijaństwa w Polsce, Towarzystwa Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie, przez 28 lat wchodził w skład redakcji „Zeszytów Naukowych KUL”, był kuratorem Koła Naukowego Historyków Studentów KUL, a także reprezentował Uniwersytet w Komisji Porozumiewawczej Lubelskich Ośrodków Naukowych. Bez wątplenia prof. Czesław Deptuła należy do ścisłego grona najwybitniejszych mediewistów polskich ostatnich dziesięcioleci. Jest to człowiek szlachetny i cichy, pełen optymizmu i zawsze służący cenną radą.

Księga Pamiątkowa Ewy i Czesława Deptułów *Scientia et Fidelitate* jest wynikiem współpracy wielu autorów, zarówno z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, jak i innych ośrodków. Nie ulega wątpliwości, że prezentowany tom przynosi szereg studiów o bardzo różnorodnej tematyce. Część z nich ma charakter syntetyczny, co wymagało od autorów omawiania zagadnienia na przestrzeni wielu stuleci. Druga grupa to artykuły ściśle umiejscowione w czasie, które ponadto poddają analizie zjawiska bardziej szczegółowo, z wykorzystaniem nie tylko dostępnej literatury, ale również źródeł archiwalnych. Można nawet wysunąć ocenę, że te ostatnie mają większą wartość historiograficzną. Pozwólmy sobie na wymienienie artykułów (z podzia-

O nowe spojrzenie na początki kanoników regularnych w Polsce, „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 14(1963/1964), s. 163-168; *Płock kościelny u progu reform XIII w. Biskup Lapus i jego czasy*, „Roczniki Humanistyczne” 21(1973), z. 2, s. 43-90; *Początek klasztorów norbertańskich w Dłubni-Imbramowicach i Płocku*, „Roczniki Humanistyczne” 16(1968), z. 2, s. 5-34; *Problem mitu monarchy – dawcy żywności w Polsce. Na przykładzie podania o Piaście*, „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 18(1975), nr 3, s. 41-56; *Przyczynek do dziejów Ślęży i jej opactwa*, „Roczniki Humanistyczne” 15(1967), z. 2, s. 17-35; *Skład i liczebność konwentów żeńskich w Polsce w drugiej połowie XII i pierwszej połowie XIII wieku*, „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 16(1968), s. 198-200; *Średniowieczne mity genezy Polski*, „Znak” 25(1973), nr 11/12, s. 1364-1403; *Wokół postaci arcybiskupa Piotra Łąbędzia*, „Roczniki Humanistyczne” 15(1967), z. 2, s. 37-47.

łem na poszczególne działy), które weszły w skład Księgi Pamiątkowej *Scientia et Fidelitate*. Pierwszą część zatytułowaną „Z ziemi odczytane...” stanowią prace: Katarzyny Pisarek-Małysek, *Archeologiczne pasje Profesora Czesława Deptuły*; Jerzego Libera i Andrzeja Rozwałki, *Zanim powstał Lublin*; Ryszarda Bulasa, *Proces tworzenia się miast we wczesnośredniowiecznej Galii*; Leszka Kajzera, *Refleksja nad osuszonymi bagnami, czyli z badań rejonu średniowiecznej Łęczycy*; Marii Magdaleny Blombergowej, *Przedmioty kultu znalezione w grobach katyńskich*. W części drugiej – „Struktury Kościoła rzymskokatolickiego w średniowieczu” znalazły się artykuły: Jacka Chachaja, *Archidiakoni lubelscy do końca XIV wieku*; Leszka Poniewozika, *Uposażenia prałatur i kanonii średniowiecznych kapituł kolegiackich w diecezji krakowskiej*; oraz Wiesława Długokęckiego, *Parafie wiejskie archidiakonatu pomorskiego biskupstwa wrocławskiego w rejestrze dziesięciny papieskiej z 1326/1327 roku*. Następna część „Formy pobożności” obejmuje prace: Jerzego Strzelczyka, *Z wczesnych dziejów średniowiecznej mistyki kobiecej: Elżbieta z Schönau*; Jacka Banaszkiewicza, *Thangward i św. Epifaniusz – z Patrykiem J. Geary’em w tle. O pawijskim furtum sacrum ludzi biskupa Hildesheimu Otwina, popelnionym 22 XI 1962 r.*; Agnieszki Nalewajek, *Kult św. Leonarda w Garbowie*; Janusza Kani, *Dzieje wizerunku i kultu Jasnogórskiej Bogarodzicy w najstarszych podaniach historyczno-legendarnych*; Marcina Torenca, *Obmywanie relikwii w sanktuariach Polski wczesnonowożytnej na przykładzie ośrodka lubelskiego*; Jerzego Flagi, *Bractwa religijne a korporacje rzemieślnicze*. Na następny dział – „Idee i rzeczy” składają się prace: Jadwigi Kuczyńskiej, *Złotnictwo lubelskie w XV i XVI wieku*; Stanisława Kazimierza Olczaka, *Parametry procesyjne w parafii archidiakonatu wrocławskiego w XVI i XVII wieku*; Krzysztofa Macieja Kowalskiego, *Pozłacany guzik z sześcioma scenami myśliwskimi z pierwszej połowy XIX wieku. Małe studium orbikulologiczne*; Tomasza Panfila, *Czy pisarze i filmowcy muszą znać się na pieniądzach czyli numizmatyczne aspekty dzieł Sienkiewicza i Hoffmana*; Henryka Wąsowicza, *Interwał, konkurent i święta ruchome. Gnieźnieńska tablica komputystyczna z XVI wieku*; Leszka Wojciechowskiego, *Egzempli „zwierzęce” w Bonum Universale de apibus Tomasza z Cantipré*. Kolejny dział zatytułowano „Religia i polityka w XIX wieku” i tu zamieszczono następujące artykuły: Ewa Ziółek, *Historia Polski jako element propagandy politycznej w kazaniach okresu księstwa Warszawskiego (wybrane przykłady)*; Anny Barańskiej, *„Zapobiec ubywaniu subiektów do sprawowania obrzędów czci Bożej”. Biskupi Królestwa Polskiego o kryzysie powołań (1818)*; Małgorzaty Willaume, *Echa wydarzeń rewolucyjnych w Mołdawii i na Wołoszczyźnie w 1848 w polskiej prasie*; Dariusza Małyška, *Katolicki trójgłos o Powstaniu Styczniowym (1863 Rok)*. W następnym dziale – „Kościoły Wschodnie” czytelnik znajdzie artykuły: Witolda Kołbuka, *Cerkiew prawosławna w Kongresówce – etapy ekspansji*; Stanisława Nabywańca, *Historiografia unickiej archidiecezji kijowskiej*; Piotra Rachwała, *Organizacja i działalność Chełmskiego Konsystorza Greckokatolickiego*; Antoniego Mironowicza, *Niedoszli biskupi białoruscy Klemens Tryzna i Gedeon Odorski*; Krzysztofa Grzesiaka i Jarosława Marczewskiego, *Biskup lubelski Marian Leon Fulman wobec ruchu neounijnego*; Wiesława Śladkowskiego, *Z dziejów parafii greckokatolickiej w Cycowie (od przełomu XVIII/XIX w. do 1875 r.)*. Kolejna część: „Z dziejów zakonów i zgromadzeń zakonnych” obejmuje prace: Aleksandry Witkowskiej, *Szymon z Lipnicy w przekazach hagiograficznych do połowy XVII wieku*; Henryka Gapskiego, *„Kapłony do rosolu”. Kalendarz posiłków u norbertanek zwierzynieckich za rządów ksieni Zofii*

Kątskiej (1726-1731); Macieja Sobieraja, „Sepultura saecularium” u chełmskich reformatów; Urszuli Borkowskiej, Szkic dziejów urszulanek w Polsce (1857-2007); Jana Konefała, Geneza placówki Sióstr Służebniczek NMP w Czerwonej Woli; oraz Marii Wrzeszcz, Dominikańscy męczennicy z Czortkowa. W części „Osoba w dziejach” znalazły się prace: Artura Lisa, Mistrz Wincenty Kadłubek – polemiki i dyskusje; Agnieszki Januszek-Sieradzkiej, Barbara Radziwiłłówna w listach króla Zygmunta Augusta do Mikołaja Radziwiłła Rudego z lat 1548-1551; Marzeny Hanny Dyjakowskiej, Jan Zamoyski jako propagator europejskiej współpracy naukowej; Mieczysława Wieliczki, „Dziennik” metropolity Józefa Bilczewskiego jako źródło historyczne; Eugeniusza Niebelskiego, Dwa listy arcybiskupa Zygmunta Szczęsnego Felińskiego w zbiorach Muzeum Historii Miasta Lublina; Witolda Matwiejczyka, Tragizm ugody czy tragizm samotności? Florian Stablewski na stolicy arcybiskupiej w Gnieźnie i w Poznaniu; Mirosława Filipowicza, Szostakowicz i Stalin; Wiktorii Śliwowskiej, O Stefanie Kieniewicz i Julianie Grigorjewicz Oksmianie słów kilka. „Poszukiwanie tożsamości” – to z kolei dział, w którym znalazły się prace: Józefa Olszówki, Kilka wniosków ze studium prosopograficznego uczestników konfederacji Spytka z Melsztyna; Dariusza Prucnała, Konwersje Żydów w końcu XVI i w I połowie XVII w. w księgach metrykalnych parafii Michała Archanioła w Lublinie; Huberta Łaszkiewicza, „Dulce et decorum est pro scientia mori”. Heroizm „początku” w pamięci białych Australijczyków w XIX wieku; Piotra Siwickiego, Czy bł. Władysław Miegień był komandorem podporucznikiem? O właściwą nomenklaturę stopni duchowieństwa wojskowego II Rzeczypospolitej; Marii Deptuły, Staten Island. Próba odłączenia się dzielnicy Staten Island od miasta Nowy Jork i utworzenia miasta Staten Island; Alfreda Marka Wierzbickiego, Chrześcijańsko-humanistyczny sens kultury narodowej. Jana Pawła II interpretacja polskości; Elżbiety Wolickiej, Dylematy filozofii ludzkiego działania w interpretacji Paula Ricoeura; Antoniego Kościa, Filozoficzne podstawy prawa koreańskiego w perspektywie historycznej. Przedostatni dział – „Przystosowanie i opór. Doświadczenie totalitaryzmów” zawiera prace: Witalija Rosowskiego, Stolica Apostolska i Ukraina a sprawa restytuowana diecezji kamienieckiej (1917-1921); Hanny Dylągowej, Tło historyczne dekretu o reformie rolnej; Jana Ziółka, Geneza tajnych młodzieżowych organizacji niepodległościowych; Jakuba Izdebskiego, Wysiedlenie i zniszczenia Jasła w 1944 r.; Rafała Wnuka, Pomoc Sowietów w tworzeniu i funkcjonowaniu komunistycznego aparatu bezpieczeństwa w powojennej Polsce na przykładzie walki z antykomunistycznym podziemiem zbrojnym (1944-1946); Rafała Stobieckiego, Polscy historycy emigracyjni w Europie Zachodniej po 1945 r.; Janusza Wrony, Leokadia Małunowicz – „zagrożenie dla interesów PRL”. W optyce aparatu bezpieczeństwa; Tomasza Deptuły, Sierpień 1980 w oczach amerykańskiej Polonii (na przykładzie „Nowego Dziennika”); Jana Ptaka, W kręgu solidarnościowej symboliki; Janiny Gawrysiakowej, Starania o budowę świątyni rzymskokatolickiej w Świdniku koło Lublina (1956-1963). W ostatnim dziale Księgi – „Edukacja, Biblioteki, Archiwa” – umieszczono artykuły: Tadeusza Radzika, Z dziejów polskich instytucji i organizacji oświatowych w Wielkiej Brytanii w latach 1940-1945 r.; Teresy Chynczewskiej-Hennel, Acta Nunciaturae Polonae – początek i kontynuacja; Pawła Sieradzkiego, Zbiory biblioteki Czartoryskich w Sieniawie w II połowie XIX wieku. Ludzie, infrastruktura, funkcjonowanie; Mariana Butkiewicza, Zasługi marszałka wielkiego litewskiego Pawła Karola Sanguszki w świetle „Nagrobka Wspaniałym Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jegomości”.

Nie sposób w krótkiej recenzji przedstawić całość rozległych i wnikliwych rozważań podjętych przez wymienionych badaczy. Teksty różnią się poruszoną problematyką, co w tego typu wydawnictwach jest rzeczą oczywistą, ale utrudnia pracę redaktorowi, bowiem niełatwo znaleźć formułę porządkującą całość. Noty zostały rzetelnie opracowane, niektóre są wręcz krótkimi, samodzielными rozprawami. Na uwagę zasługują bogate przypisy, dokumentujące i uzupełniające treść główną oraz rozszerzające spektrum problemowe i ułatwiające percepcję tekstu zasadniczego. Muszę zasygnalizować, iż publikowane teksty są wybitnie naukowe. Podziwu godna jest staranność badawcza autorów i wnikliwość, z jaką analizują oraz interpretują poszczególne zagadnienia. Bez wątpienia tom może z wielu powodów zainteresować badaczy i miłośników historii oraz wszystkich tych, którzy cenią intelektualne wyzwanie. Wyrażam przekonanie, że publikacja *Scientia et Fidelitate* jest opracowaniem na bardzo wysokim poziomie merytorycznym. Nie ulega wątpliwości, że recenzowana Księga zarówno od strony treściowej, jak i formalnej zasługuje na rekomendację i pozytywną opinię.

Mgr Artur Lis
Katedra Historii Prawa Wydziału Zamiejskiego
Prawa i Nauk o Gospodarce w Stalowej Woli

Leszek Zugaj, *Dzieje Jastkowa i okolic od zarania do 1939 roku*, Lublin: Wydawnictwo Tylda 2010, ss. 223 + ilustracje.

Historia regionalna, lokalna, dzieje „małych Ojczyzn” to tematyka coraz bardziej obecna w naszej świadomości. Refleksja nad przeszłością najbliższego otoczenia, w którym żyjemy i działamy, wzbudza rosnące zainteresowanie. Problematykę tę podejmują zarówno profesjonalni historycy, jak i badacze – pasjonaci, a nawet na prywatny użytek ludzie poszukujący własnych korzeni, przodków oraz ich dokonań. Lokalna historia stanowi również komponent myślenia o teraźniejszości i przyszłości. Kształtuje postawy obywatelskie, patriotyczne, ale równocześnie stanowi szansę na promocję regionu czy miejscowości poprzez ukazanie znaczących postaci, dzieł sztuki, obiektów kultury materialnej. Pod tym względem Polska pozostaje wciąż za innymi krajami Europy i świata, które przeznaczają znaczące nakłady na promocję lokalnego dziedzictwa przeszłości, przyciągając w ten sposób turystów, aktywizując aktywność gospodarczą związaną z turystyką, pielgrzymkami. Państwa takie, jak Francja, Włochy czy Hiszpania stanowią tu przykład godny naśladowania. Publikacje książkowe, albumowe, foldery, plany, mapy, teksty źródłowe, strony internetowe, trasy turystyczne, ścieżki rowerowe – oto przykładowe formy regionalnej promocji.

Z zadowoleniem witamy więc pojawiające się publikacje poświęcone dziejom poszczególnych regionów i miejscowości Lubelszczyzny. W 2010 r., nakładem Wydawnictwa Tylda, ukazała się praca Leszka Zugaja poświęcona ziemi jastkowskiej.